

Esther Nørregård-Nielsens tale til Aviâja Egede Lynge ved overrækkelsen af Ebbe Muncks Hæderspris

Taler

Esther Nørregård-Nielsen
Direktør for Oak Foundation
Danmark

Dato

14. november 2023

Sted

Fløjlsgemakket,
Christiansborg Slot

Omstændigheder

Aviâja Egede Lynge modtog prisen for sit arbejde for udsatte børn og unge i Grønland.

Deres Majestæt, Ærede medlemmer af bestyrelsen, mine damer og herrer. Kære Aviâja Egede Lynge

Grønlandsekspeditioner vil være de fleste i rummet bekendt.

Danmarksekspeditionen, Thuleekspeditionerne, Ejnar Mikkelsens færd blandt andet med Ebbe Munck som deltager, er blot få eksempler på de mange ekspeditioner, der er foretaget af nysgerrige, udholdende mænd, der ofte med livet som indsats drog afsted for at kortlægge hvide områder på Grønlands kortet, afdække Grønlands biologi, geografi, klima mm. Der er tale om indsats, der har haft stor betydning.

Når jeg som proponent i forbindelse med dette års uddeling af Ebbe Munck Prisen, starter med at nævne Grønlandsekspeditionerne, er det fordi ekspeditionernes tid jo ikke er forbi. Stadig undersøger man Grønland biologisk, geografisk osv., men jeg vil her gerne rette blikket mod en anden type ekspedition.

Det er en ekspedition som har særligt og skærpet fokus på det menneskelige; som måske nok kan siges at søge efter en anden form for indblik i Grønland. Ekspeditionen har således – måske - på nogle punkter et andet ydre. Men den indeholder langt henad vejen den klassiske ekspeditions dyder og krav til udholdenhed, nysgerrighed, kreativitet og samarbejde. Og den er lige så vigtig. Jeg vil kort sagt gerne placere Aviâja Egede L ynges indsats for børn og unge i Grønland i kategorien ”nyere grønlandsekspeditioner”.

Også hun har helt bogstaveligt krydset fjorde, indlandsis og afsøgt landkortet for hvor hun kunne og skulle gå i land. Hun har opholdt sig i mange former for kulde, skulle overvinde både fysiske og menneskelige afstande og har udvist stort mod. Af en anden karakter – bevares, men ikke desto mindre modigt. Det vil jeg gerne komme tilbage til.

Men først lidt rammesætning:

Når jeg i det følgende taler om Aviâja er det velvidende, at der bag hende og med hende er et team af mennesker. I Grønland gør man ting i fællesskab, indgår i og tilhører et fællesskab. Det kan være godt, det kan være skidt, som jeg også vil komme ind på. Men det er et grønlandsk grundvilkår, at fællesskabet er en måde at klare de store kræfter, man møder i naturen, de store dyr, ja igen og igen har det vist sig nødvendigt for at overkomme grænsen mellem liv og død. Aviâja vil til hver en tid være den første til at påpege hele børnetalsmandsinstitutionen MIO, påpege fællesskabet, påpege at hun indgår i et team. Husk det, når jeg i resten af mine ord siger Aviâja. Hun står der ikke alene. Men det er hende, der i kraft af at være Grønlands børnetalsmand, tildeles prisen. Det er også hende, der gennem de sidste mange år har sat retning og sat barren. Og barren er sat højt. Men den skal også sættes højt, for det gælder trods alt om børn og unge. Om børn og unge der oplever reelle svigt og har behov for ægte hjælp.

Aviâja Egede Lyngé er uddannet antropolog, og har undervist i pædagogisk antropologi, samfundsfag og kommunikation på institut for læring på Grønlands universitet (Illisimartusafik). Hun er således vant til at anvende sine teorier og metoder. Vant til at bruge sit fag. Hun fik i 2014 – som 1 af 10 blandt 300 ansøgere - muligheden for at videreuddanne sig på Columbia University i programmet Human Rights Advocates. Hun nåede lige at blive færdig til at stillingen som børnetalsmand blev ledig i 2015, da den første treårige talsmandsperiode sluttede. Stillingen som børnetalsmand var en stilling Aviâja virkeligt gerne ville have. Hun trådte som sagt til i 2015, og hun har på nuværende tidspunkt siddet i næsten 3 perioder af hver tre år. Børnetalsmandsfunktionen MIO blev oprettet i 2012 på baggrund af lovgivning fra 2011. Ønsket fra den grønlandske stat var at sikre børnene og de unge deres egen talsmand. Dertil kom, at det var en anbefaling, i og med at Grønland havde tiltrådt FN's børnekonvention i 1993. Opgaven i MIO består i at rådgive og vejlede børn og unge, rådgive og vejlede omsorgsgivere, forældre og

offentlige institutioner i børns rettigheder og adgang til at klage. Den består i at sikre lovgivning og at FN's børnekonvention overholdes. Den består i at vurdere forholdene for børn og unge, indsamle og formidle information om børn og unge, deltage i samfundsdebatten og foreslå tiltag der styrker børn og unges vilkår.

Som det fremgår skal børnetalsmanden arbejde på det overordnede plan. Børnetalsmanden skal sætte mål og retning, skaffe viden og formidle samt sikre politisk bevågenhed og ordentlighed.

Aviâja er gået til opgaven på baggrund af et af sine væsentlige principper nemlig lige vilkår for alle børn, retten til at være den man er uanset baggrund samt retten til læring og uddannelsen.

***Jeg startede med at nævne de grønlandske ekspeditioner, og jeg vil nu gerne vende tilbage til dem. Se for jer skibe skruet op i is, depoter lagt ud i det grønlandske landskab, tilsyneladende korte distancer der er fejlfortolket, hvilket fører til døden, is i skæg, hår og øjenbryn, kulde og sne og ukendte farer.

Og se så for jer denne lille grønlandske kvinde med øreringe, pæne støvler og elegant hår, der står foran et kæmpe land med den mission at fortælle sine landsmænd, at børn og unge skal have det bedre. At det, man byder børnene og de unge i landet, ikke er godt nok. At det er vigtige ressourcer, som smides væk, når børn og unge ikke tilbydes en god opvækst og ikke hjælpes til en plads i samfundet. Når for mange børn og unge ender med et forvrænget selvbillede og følelse af skyld, skam og svigt. Et selvbillede der kan være destruktivt på så mange niveauer. Forestil jer at være den, der skal sige det i et samfund, hvor fællesskabet er en afgørende byggesten. Det er et voldsomt budskab at stille sig op og skulle formidle.

Grønland består af 16 byer og 60 bygder – nogle af disse er meget små. I sine år som børnetalsmand har Aviâja besøgt 40 af disse byer og bygder. Og som det er tilfældet for en ægte ekspedition har også Aviâja måtte ud og finde finansiering. I børnetalsmandens opdrag står, at hun skal se på vilkårene for børn og unge, at hun qua sin stilling har fuld adgang til alle institutioner, der arbejder med børn, og at hun skal indsamle viden og formidle den. Det er elementer, der kræver fysisk tilstedeværelse. Det kræver, at man tager ud og undersøger forholdene. Dokumenterer og beskriver. Grønland er som bekendt stort, det har taget tid,

og hun har arbejdet grundigt. Og hvordan er det så at tage ud i Grønland som børnetalsmand med det formål at undersøge og afdække sine egne landsmænd? Selv har hun i et interview i Politiken udtalt, at det, der har været sværest i hendes arbejde, har været at møde de børn, der lider. Men det næst-sværeste har været at udføre arbejdet som børnetalsmand blandt det folk, hun selv tilhører.

Det viser noget om Aviâjas dygtighed, at hun kan bevæge sig helt ud i folks private hjem, det der er deres base og stille spørgsmål – ikke sjældent ubehagelige spørgsmål, dybdegående spørgsmål. Det er andre former for is og kulde, modstand og distance hun har skulle klare end de tidligere nævnte ekspeditioner. Men hun har skulle overkomme kulde, afvisninger, at folk tog afstand, modstand, at folk distancerede sig og at hun af og til har følt sig langt hjemmefra. Men hun har gjort det. By for by, bygd for bygd har hun bevæget sig afsted med sine kolleger. Talt med folk. Lyttet til folk. Overkommet afstande, overkommet mistillid. Hun er antropolog og jeg tror, det er en hjælp. At lytte åbent og forstå. At sætte sig ind i vaner, magtstrukturer, tabuer, vilkår og traditioner. Gennem den antropologiske metode har hun kunne afdække formelle og uformelle magtstrukturer. Afdække hvorfor intet ændrer sig i de tilfælde, hvor de, der er problemet, selv sidder i toppen af det lille samfund. Hvordan alt stivner, når myndighedspersonen er krænkeren, eller krænkeren på uofficiel vis er den magtfulde i det lille samfund. Hvordan kommer man videre i et samfund, man er en del af og ikke kan undslippe.

Det skal understreges, at selvom der er stærke eksempler i de mange rapporter MIO har skrevet, understreger Aviâja også, at børn har det godt de fleste steder - mange steder. Men det er selvfølgelig de tilfælde, hvor børn ønsker, at Aviâja skal tage dem med, befri dem fra det sted de bor, der gør indtryk. Det er eksemplerne i rapporterne, der gør, at Aviâja af og til må græde over det, hun må fortælle.

I starten var bekymringen for MIO og børnetalsmanden stor. Hos befolkningen der ikke helt forstod, hvad børnetalsmanden skulle, hos kommunerne der ikke brød sig om de rapporter der blev skrevet, og hos de nationale politikere, der ikke længere blot fik overfladefortællingen fra byernes og bygdernes formelle repræsentanter eller informationer fra fælles borgermøder.

Gennem børnetalsmanden hørte og hører de nu flere aspekter af virkeligheden fra de børn, unge, omsorgsgivere og forældre, der bor i samfundene. De børn,

unge, omsorgsgivere og forældre som kan fortælle andre historier om trivlsen eller manglen på samme såsom kontrol, magt, udskamning og mobning. Aviâja lytter til børnene, de unge, deres omsorgsgivere og deres forældre. Forældrene og familierne ønsker ikke at gøre deres børn fortræd. Ofte er de selv blevet gjort fortræd, har af samme grund ikke selv fornemmelse for deres grænser, og derfor svært ved at sætte grænser, forstå grænser og opretholde dem overfor deres børn. De er i tvivl om, hvad de skal gøre. Og i en fælles kultur kan det være umuligt at få råd fra andre omkring en, især såfremt energien bruges på at fortie.

Derfor er der nu i befolkningen en positiv holdning til Aviâja og børnetalsmandsfunktionen. Hun bliver genkendt selv de mindste steder. Hun ser og hører mennesker, der gerne vil ses, gerne vil fortælle, gerne vil have forandring.

Det gode er, at den energi, der kan virke ødelæggende, der kan holde folk nede og pålægge dem tavshed også kan bruges til forandring. Og Aviâjas strategi om at lytte, at afdække, at sætte ord på tabuer og hemmeligheder, begynder at kunne ses. Selv mener hun især at se forandring i bygderne. Formår man først at koble viljen og sammenholdet og ønsket om forandring hos indbyggerne i de enkelte samfund sammen med politiske og systemiske ændringer, ja, så er man godt på vej. Aviâja lytter, skriver rapporter, puffer til politikere. Og det er rapporter, der er svære at komme udenom. Rapporter, der kalder på handling, fordi hun søger at beskrive sandheden om, hvordan befolkningen – børn og unge - har det i Grønland. Ebbe Munck har sagt det samme men på en lidt anden måde: Sandheden skal gøre arbejdet.

Jeg synes, det er rimeligt endnu engang at understrege, at dette arbejde med at rejse rundt, høre på svære historier, føle sig magtesløs, blive kritiseret for det man skriver – som en kommunal politiker der udtalte at Aviâja måtte have talt med børnene på en dårlig dag – det arbejde kommer ikke kommer uden personlige omkostninger. Og slet ikke når man går ud for at tage et opgør med eget samfund.

Derfor tillader jeg mig at sætte Aviâja ind i en ekspeditionsanalogi. Det kræver mod, det kræver udholdenhed og det kræver, at man ikke løber af pladsen, når man har sat sig for at afdække Grønland by for by, sted for sted, tema for tema. Om Ebbe Munck står der, at han var gå-på-som og gjorde en opgave færdig. Og Aviâja er blevet på pladsen, er gå-på-som og gør opgaverne færdige. Og det er en

af grundene til de flotte resultater.

En anden grund til resultaterne skyldes den person Aviâja er. At hun indgyder tillid, at folk vil åbne op og tror på, at det, de fortæller, kommer til at betyde en forandring. At forandring er muligt. Det er et stort ansvar at påtage sig dette håb. Men igen finder jeg, at Ebbe Munck måske får Aviâja indsats beskrevet godt, når han siger: Du kan gøre hvad du vil, men du skal stå inde for hvad du gør

Og når vi nu er i gang med citaterne: ”Har du fjender, godt, det betyder at du på et tidspunkt i dit liv har stået ved din mening siger Churchill”. Og det er bestemt ikke alle, der lige godt kan lide Aviâjas og Mios meninger og budskaber. Men Aviâja har fastholdt presset. Stået inde for, at hvad hun gør er rigtigt. Og accepten kommer i disse år. Især nedefra. Der hvor forandringen skal ske. Der hvor forandringen kan ske.

Men Aviâja følges også med stor interesse fra andre steder i verden. Hun sidder med i en række råd, og er i særlig grad involveret i indfødte folks rettigheder i det arktiske men også i andre sammenhænge. Aviâjas arbejde inspirerer således langt ud over Grønlands grænser.

***Jeg finder at bestyrelsen for Ebbe Muncks Mindefond har truffet en god og klog beslutning ved at pege på Aviâja Egede Lynges som modtager af Ebbe Munck prisen i 2023. Om Ebbe Munck kan man blandt andet læse, at han havde stærke følelser, enorm handlekraft og høje etiske standarder. Det gælder også dagens modtager af prisen. Prisen er en hyldest til Grønland der har etableret en talsmand for børnene og de unge. Jeg mener ikke, at vi har en lignende institution, der taler børnene og de unges sag i Danmark. Lad mig tillade mig et lille håbefuldt – endnu. Så det er en hyldest til, at Grønland har fået oprettet en talsmandsfunktion, og fået en stærk person på posten. Og det er en hyldest til de stærke grønlandske kvinder. Men det er først og fremmest en hyldest til Aviâja Egede Lynges

Som i snart 9 år utrætteligt har arbejdet for at skrive om og forbedre børn og unges vilkår rundt i Grønland.

Som har brugt sin person på at komme ud og afdække hemmeligheder og svære kår, men også muligheder og styrker.

Som har gjort det, hun tror på, ikke mod det fællesskab hun er en del af men for at styrke det.

Hun har ikke mindst gjort det for de kommende generationers skyld, fordi hun gerne ser et stærkere og sundere Grønland, og fordi hun tror på, at forandring er mulig.

Som proponent støtter jeg således varmt, at Hendes Majestæt Dronning Margrethe om lidt kan overrække Ebbe Muncks pris i 2023 til Grønlands børnetalsmand Aviája Egede Lyngé.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Prisuddelingstale

Relateret

14. november 2023

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/esther-norregard-nielsens-tale-til-aviaja-egede-lynge-ved-overraekkelsen-af-ebbe-muncks-haederspris>